

Πλατφόρμες ανάπτυξης κοινωνικών δικτύων στο σύγχρονο σχολείο

Μαρία Στιβακτάκη

Εκπαιδευτικός, MA "Σύγχρονες Τεχνολογίες στην Εκπαίδευση"
mstivakt@otenet.gr

Περίληψη

Η παρούσα εισήγηση εστιάζει στην παρουσίαση διαδικτυακών πλατφόρμων που υποστηρίζουν την ψηφιακή κοινωνική δικτύωση και αξιοποιούνται στο χώρο της εκπαίδευσης τα τελευταία χρόνια. Συγκεκριμένα, αναλύονται ετυμολογικά οι έννοιες του κοινωνικού δικτύου και της κοινωνικής δικτύωσης, ενώ αναφέρονται συγκεκριμένες πλατφόρμες που παρέχουν δυνατότητες εξ αποστάσεως συνεργασιών μεταξύ εκπαιδευτικών, μαθητών και ευρύτερα σχολικών μονάδων. Τέλος, αναφέρονται επιγραμματικά τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα κάθε πλατφόρμας.

Λέξεις κλειδιά: Ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα και σχολείο.

Abstract

The current paper presents the online social network software that has been developed the past decade within educational learning settings. Social network sites features are described, whereas specific digital social platforms are presented in terms of the popularity they gained in enhancing online learning and online collaboration among teachers, students and schools. The paper goes on to explore some of the advantages and disadvantages of each platform.

Keywords: *Social network sites and school.*

1. Εισαγωγή

Οι ψηφιακές τεχνολογίες web 2.0 έχουν δημιουργήσει τα τελευταία χρόνια πολλές ευκαιρίες σε εκπαιδευτικούς και μη να συγκροτήσουν κοινωνικά δίκτυα και ψηφιακές κοινότητες. Οι τεχνολογίες Web 2.0 προσφέρουν δυνατότητες δημιουργίας αλληλεπιδραστικών και συμμετοχικών εφαρμογών, αναπαράγοντας πολλές από τις δυνατότητες που είναι αποτέλεσμα της ανθρώπινης συνεργασίας στο πλαίσιο ομάδων με άμεση επικοινωνία (Carrol et al., 2006). Η μετάβαση από τις τεχνολογίες web 1.0 στις τεχνολογίες web 2.0 αναδιαμόρφωσε ποιοτικά το ρόλο του χρήστη του διαδικτύου. Κι αυτό γιατί πλέον ο χρήστης είναι σε θέση να αναπτύξει και να αναρτήσει πληροφορίες και σκέψεις του, καταθέτοντας το προσωπικό του στίγμα στο πλαίσιο μιας ομάδας (De Longueville, 2010). Με άλλα λόγια, ενισχύεται η κοινωνική έκφραση μέσα από δυνατότητες παραγωγής κι ανάρτησης πληροφοριών, αλληλεπίδρασης των ατόμων με άλλα άτομα από όλο τον κόσμο (Debatin et al., 2009). Με αυτό τον τρόπο ο ίδιος ο χρήστης σχηματίζει με άξονα τις «φιλίες», τα

ενδιαφέροντα και τις πεποιθήσεις του μικρότερα δίκτυα μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό δίκτυο.

Τα ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα έχουν εισχωρήσει και στο χώρο της εκπαίδευσης, αξιοποιώντας τις δυνατότητες ανάπτυξης συνεργασιών μεταξύ σχολικών μονάδων, εκπαιδευτικών και μαθητών (Γλέζου & Γρηγοριάδου, 2010, Παπαδάκης & Κορδάκη, 2010). Η κοινωνική δικτύωση που προκύπτει ποικίλλει και μπορεί να περιλαμβάνει την ανταλλαγή απόψεων αναφορικά με ένα θέμα, την ανάρτηση ψηφιακού ή άλλου υλικού, την ανάθεση εργασιών σε μαθητές, την ενίσχυση διασχολικών συνεργασιών. Στις σελίδες που ακολουθούν γίνεται μια σύντομη ανασκόπηση των πλατφόρμων κοινωνικής δικτύωσης που εστιάζουν στην εκπαίδευση, παρουσιάζοντας σε πρακτικό επίπεδο το είδος της δικτύωσης που μπορεί να αναπτυχθεί μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητών.

2. Ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα

Ο όρος ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα αναφέρεται σε νοητικά δίκτυα που σχηματίζονται μεταξύ ατόμων και ομάδων συνιστώντας κόμβους επικοινωνίας και αλληλεξάρτησης. Τα δίκτυα αυτά υποστηρίζονται από συγκεκριμένες ψηφιακές πλατφόρμες που επιτρέπουν στο χρήστη να δημιουργήσει ένα προφίλ της προσωπικότητάς του μέσα σε ένα καθορισμένο χώρο, θέτοντας ο ίδιος κριτήρια για το ποιες πληροφορίες θα είναι διαθέσιμες στα υπόλοιπα μέλη του κοινωνικού δικτύου (Boyd & Ellison, 2008, σελ. 211). Παράλληλα, ο χρήστης μπορεί να αξιοποιήσει εφαρμογές των εν λόγω πλατφόρμων για να οργανώσει κάποια εκδήλωση, να διατυπώσει την άποψή του πάνω σε ένα θέμα, να δηλώσει συμμετοχή σε επικείμενες εκδηλώσεις και να διαχύσει πληροφορίες που ενδιαφέρουν άλλα άτομα με τα οποία έχει συνάψει «φιλία». Στην κατηγορία των ψηφιακών κοινωνικών δικτύων συγκαταλέγονται το Flixstr, το LinkedIn, το MySpace, το Hi5 (Greenhow & Robelia, 2009).

Σε αντίθεση με άλλες ομάδες κοινωνικής δικτύωσης στο διαδίκτυο ο χρήστης μπορεί να προσθέσει άτομα ως φίλους, προωθώντας αιτήματα φιλίας από την προσωπική του σελίδα. Όταν το άλλο άτομο αποδέχεται το αίτημα φιλίας ξεκινά μια αλληλεξάρτηση μεταξύ τους, η οποία περιλαμβάνει την παρακολούθηση των αναρτήσεών τους, μέχρι και την προβολή της ομάδας των φίλων τους (Boyd & Ellison, 2008). Ο όρος «φιλία» στα ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα δεν ερμηνεύεται με την παραδοσιακή έννοια του όρου. Κι αυτό γιατί ο χρήστης μπορεί να προσθέσει στην ομάδα των «φίλων» του, τόσο άτομα που είναι φίλοι του και στην πραγματικότητα, αλλά και άγνωστα σε αυτόν άτομα με τα οποία, όμως, μοιράζεται κοινά ενδιαφέροντα. Ένα ερώτημα που εγείρεται αυτόματα είναι ο βαθμός κατά τον οποίο είναι εφικτό να δημιουργήσει ο χρήστης μια ψεύτικη ταυτότητα, προβάλλοντας αναληθή στοιχεία. Η Utz (2010) αναφέρει σχετικά ότι η δυνατότητα αυτή είναι μηδαμινή, δεδομένου ότι οι φίλοι του που εντάσσονται και στον κοινωνικό του κύκλο μπορούν ανά πάρα ώρα και στιγμή

να επιβεβαιώσουν την ακρίβεια των όσων προβάλλει στην προσωπική του σελίδα (Utz, 2010, σελ. 315).

Οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης που έχουν αναπτυχθεί στο διαδίκτυο είναι πολλές. Όπως έχει ήδη αναφερθεί υποστηρίζουν τη διατήρηση ήδη υαρχόντων κοινωνικών δεσμών μεταξύ ατόμων, αλλά και τη συγκρότηση νέων (Ellison et al., 2007). Μια από τις γνωστότερες πλατφόρμες είναι το Facebook. Αναπτύχθηκε για να καλύψει την ανάγκη εξ αποστάσεως επικοινωνίας μεταξύ των κολλεγίων. Αρχικά, αξιοποιήθηκε αποκλειστικά από φοιτητές και καθηγητές του Harvard, ενώ το 2006 πραγματοποιήθηκε η στροφή του προς το ευρύ κοινό (Boyd & Ellison 2008, σελ. 218). Τα άτομα χρησιμοποιούν τις εν λόγω πλατφόρμες για ποικίλους σκοπούς. Κινητήριος μοχλός είναι η επικοινωνία και η διατήρηση ή η απόκτηση διασυνδέσεων. Οι πιο δημοφιλείς δραστηριότητες με τις οποίες καταπίνονται τα άτομα περιλαμβάνουν την αποστολή προσκλήσεων για επικείμενες εκδηλώσεις, την ανάρτηση φωτογραφιών και video, τη λήψη ενημερώσεων για δραστηριότητες άλλων μελών του δικτύου, την αποστολή μηνυμάτων, τη σύσταση μικρότερων δικτύων μέσα στο ήδη υπάρχον (Dwyer et al., 2007).

3. Πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης στην εκπαίδευση

Οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης έχουν εισχωρήσει στο χώρο της εκπαίδευσης. Οι στόχοι και το περιεχόμενό τους ποικίλλουν, όπως επίσης και τα εργαλεία δόμησής τους. Βασικό χαρακτηριστικό όλων των πλατφόρμων είναι η εύκολη δημιουργία και λειτουργία των δικτύων (Γλέζου κ.α., 2010). Μια από τις πιο γνωστές πλατφόρμες είναι η Ning, μέσω της οποίας ο εκπαιδευτικός μπορεί με μια απλή εγγραφή να ορίσει το προσωπικό του όνομα χρήστη, αποκτώντας τη δυνατότητα να συμμετέχει σε ήδη υπάρχοντα κοινωνικά δίκτυα, αλλά και να δημιουργήσει το δικό του δίκτυο. Για τη διατήρηση του λογαριασμού του απαιτείται η καταβολή ενός μικρού ποσού σε μηνιαία βάση, ενώ παράλληλα προσφέρεται δωρεάν δοκιμαστική περίοδος χρήσης 30 ημερών, προκειμένου ο χρήστης να γνωρίσει το περιβάλλον της πλατφόρμας και τα εργαλεία ανάρτησης φωτογραφιών και βίντεο. Η αξιοποίηση της πλατφόρμας συναντά επιτυχία στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, περιλαμβάνοντας την ανάθεση εργασιών στους φοιτητές, την παρακολούθηση της πορείας τους και γενικότερα τη διεύρυνση της επικοινωνίας και της συνεργασίας τους κι εκτός Πανεπιστημίου (Brady et al, 2010, Karabulut et al, 2009).

Μια ενδιαφέρουσα πλατφόρμα που έχει αναπτυχθεί και απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς από όλο τον κόσμο είναι η Edutube. Αποτελεί την εκπαιδευτική εκδοχή του Youtube. Οι δυνατότητες που παρέχονται στο χρήστη αφορούν την αναζήτηση, αναπαραγωγή και αποθήκευση εκπαιδευτικών ψηφιακών ταινιών. Ο χρήστης, όπως και στην περίπτωση της Ning, εγγράφεται σε αυτή και αποκτά πρόσβαση σε εκπαιδευτικά βίντεο σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα. Ο χρήστης δημιουργεί ομάδες συζητήσεων, συμμετέχει σε αυτές προσθέτοντας σχόλια, αναζητά

και αναρτά εκπαιδευτικά βίντεο. Ίδια είναι η λογική με βάση την οποία είναι δομημένη και η εκπαιδευτική πλατφόρμα Edutube Plus. Πρόκειται για μια πλατφόρμα που έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης με στόχο τη βελτίωση της πρόσβασης, της χρηστικότητας και της αξιοποίησης του ψηφιακού υλικού στα ευρωπαϊκά σχολεία. Δικαίωμα συμμετοχής σε αυτό το δίκτυο έχουν οι ενεργειαί έλληνες εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι καλούνται να συνεργαστούν με συναδέλφους τους από 11 ευρωπαϊκές χώρες. Με άλλα λόγια, μέσω του δικτύου που δημιουργείται ευνοούνται διασχολικές ευρωπαϊκές συνεργασίες σχολείων και εκπαιδευτικών, οι οποίες στηρίζουν την αξιοποίηση των ψηφιακών ταινιών στη διδασκαλία και τη μάθηση. Η διαφορά της υπάρχουσας πλατφόρμας σε σχέση με την Edutube είναι η συγκρότηση ομάδων συζήτησης με εκπαιδευτικούς με βάση τα πραγματικά στοιχεία ταυτότητάς τους.

Παράλληλα, η πλατφόρμα Moodle μπορεί να υποστηρίξει ένα ψηφιακό κοινωνικό δίκτυο. Αναπτύχθηκε για να καλύψει την ανάγκη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και επικοινωνίας, ωστόσο η αξιοποίησή της στο πλαίσιο του «Δικτύου Σχολικής Καινοτομίας» φέρνει στην επιφάνεια τις πολλαπλές δυνατότητές της για διασχολική συνεργασία, συζήτηση και συγκρότηση ομάδων, όπως ακριβώς και στην περίπτωση της Ning. Βέβαια, θα πρέπει να σημειωθεί ότι σε αυτό το κοινωνικό δίκτυο (<http://schoolnet.protovoulia.org/diktyo/diktyo-sxolikos-kainotomias>), το οποίο στοχεύει στην αναδιαμόρφωση της μορφής και του περιεχομένου της μάθησης, προαπαιτήθηκε η φυσική γνωριμία των μελών του.

Μια ακόμη ψηφιακή πλατφόρμα που συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό χρηστών από το χώρο της εκπαίδευσης είναι και η Edmodo. Αποτελεί ένα περιβάλλον κοινωνικής δικτύωσης στο οποίο η συμμετοχή των εκπαιδευτικών και των μαθητών προϋποθέτει τη δημιουργία ενός λογαριασμού χρήστη μέσω του οποίου μπορούν να αναρτούν σύντομα κείμενα, σημειώσεις, σχόλια και σκέψεις τους. Παράλληλα, μπορούν να στέλνουν απεριόριστα μηνύματα μεταξύ τους, να σχηματίζουν ομάδες κατά το πρότυπο των ομάδων της «Google» (Holland & Muilenburg, 2011). Βέβαια και σε αυτή την πλατφόρμα υπάρχει η δυνατότητα αναζήτησης άλλων εκπαιδευτικών ή μαθητών. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί ότι το περιβάλλον της πλατφόρμας είναι απόλυτα προστατευμένο για τους χρήστες. Η συμμετοχή τους διασφαλίζεται μέσα από την αποστολή ενός σχετικού αιτήματος, το οποίο ο αποδέκτης αξιολογεί και ανάλογα γνωστοποιεί ή όχι στον αποστολέα έναν προσωπικό κωδικό μέσω του οποίου αποκτά πρόσβαση στην ομάδα.

Αξιοπρόσεκτη είναι και η πλατφόρμα ThinkQuest, που στηρίζει και εφαρμόζει την ασφαλή χρήση της από εκπαιδευτικούς και μαθητές ανά τον κόσμο (<http://www.thinkquest.org>). Έχει κατασκευαστεί από την Oracle και στοχεύει στη συγκρότηση διασχολικών συνεργασιών. Ο χρήστης αποκτά δυνατότητες δημιουργίας δικτύων με εκπαιδευτικούς από άλλα μέρη του κόσμου, μέσω των οποίων μπορεί να διεξάγει από κοινού project, να ανταλλάζει ιδέες και να οργανώνει κοινές

δραστηριότητες. Η ασφάλεια της εν λόγω πλατφόρμας είναι μεγάλη για μαθητές και εκπαιδευτικούς, αποκλείοντας τη δυνατότητα σε τρίτους να παρεισφρήσουν στο περιβάλλον της για οποιοδήποτε λόγο. Το περιβάλλον της είναι εύχρηστο και για την εγγραφή του εκπαιδευτικού απαιτούνται τα πραγματικά στοιχεία του ίδιου και της σχολικής μονάδας στην οποία υπηρετεί, όπως και στην περίπτωση της Edutube Plus.

4. Συμπεράσματα

Εξετάζοντας τη λειτουργικότητα καθεμίας από τις προαναφερθείσες πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης αναδεικνύονται οι δυνατότητές τους και η διαφορετική αντίληψη που διέπει την αξιοποίησή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ειδικότερα, οι Edutube και Edutube Plus αξιοποιούνται από τον εκπαιδευτικό στην περίπτωση ανάπτυξης και ένταξης ψηφιακού υλικού σε μορφή βίντεο στη διδακτική πράξη. Από την άλλη πλευρά οι πλατφόρμες Ning, Moodle, Edmodo και ThinkQuest είναι σχεδιασμένες για να εξυπηρετούν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, την ανάπτυξη διασχολικών ή άλλων συνεργασιών, ενώ δεν απαιτούν εξειδικευμένες γνώσεις από τον εκπαιδευτικό. Και οι τέσσερις περιλαμβάνουν δυνατότητες ανάρτησης υλικού, ανάθεσης εργασιών και προσδιορισμού του χρονικού πλαισίου βάσει του οποίου θα πρέπει ο μαθητής ή φοιτητής να τις ολοκληρώσει για να αξιολογηθεί. Ειδικά το περιβάλλον του Edmodo δίνει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να δημιουργήσει ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής ή ελεύθερης απάντησης (ηλεκτρονική αξιολόγηση). Κοινό χαρακτηριστικό όλων των πλατφόρμων είναι οι πολλαπλές δυνατότητες για επικοινωνία. Οι συζητήσεις πραγματοποιούνται σε καθορισμένους χώρους (forum) στο πλαίσιο των ομάδων που έχουν δημιουργηθεί. Ωστόσο, οι δυνατότητες ανάρτησης σύνθετου ηλεκτρονικού υλικού είναι περιορισμένες (π.χ. flash). Για το λόγο αυτό ο εκπαιδευτικός δημιουργεί συνδέσμους για το υλικό που θέλει να αξιοποιήσουν οι μαθητές του.

Βιβλιογραφία

- Boyd, D. M. & Ellison, N. B. (2008). Socaila network sites : Definition, History and Scholarship. *Journal of Computer – Mediated Communication*, 13, 210 – 230.
- Brady, K. P., Holcomb, L. B. & Smith, B. V. (2010). The use of alternative social networking sites in higher education settings: A case study of the e – learning benefits of Ning in education. *Journal of Interactive Online*, 9(2), 151 – 170.
- Carrol, J., Rosson, M., Convertino, G. & Ganoë, C. (2006). Awareness & Teamwork in computer-supported collaborations. *Interacting with Computers*, 18, 21-46.
- Debatin, B., Lovejoy, J. P., Horn, A. – K. & Hughes, B. N. (2009). Facebook and online privacy: Attitudes, behaviors and unintended consequences. *Journal of Computer – Mediated Communication*, 15, 83 – 108.
- De Longueville, B. (2010). Community-based geoportals: The next generation? Concepts and methods for the geospatial web 2.0. *Computers, Environment & Urban Systems*, 34 (4), 299 – 308.

- Dwyer, C., Hiltz, S. R. & Passerini K. (2009). Trust and privacy concern within social networking sites: A comparison of Facebook and MySpace. *Proceedings of the Thirteenth Americas Conference on Information Systems, Keystone, Colorado August 09 – 12 – 2007*. Ανακτήθηκε στις 5 Ιανουαρίου 2012 από τη διεύθυνση: <http://csis.pace.edu/~dwyer/research/DwyerAMCIS2007.pdf>
- Ellison, N. B., Steinfield, C. & Lampe, C. (2007). The benefits of Facebook “Friends”: Social capital and college students’ use of online social network sites. *Journal of Computer – Mediated Communication*, 12, 1143 – 1168.
- Greenhow, C. & Robelia, B. (2009). Old communication, new literacies: Social network sites as social learning resources. *Journal of Computer – Mediated Communication*, 14, 1130 – 1161.
- Holland, C., & Muilenberg, L. (2011). Supporting student collaboration: Edmodo in the classroom. In M. Koehler & P. Mishra (Eds.), *Proceedings of Society for Information Technology & Teacher Education International Conference 2011* (p.p. 3232 – 3236).Chesapeake, VA: AACE.
- Karabulut, A., Braet, D., Lidstrom, D. & Niederhauser, D. (2009). Student level of commitment and engagement with Ning as Learning Management System. In I. Gibson et al. (Eds.), *Proceedings of Society for Information Technology & Teacher Education International Conference 2009* (p.p. 2564 – 2569). Chesapeake, VA: AACE.
- Utz, S. (2010). Show me your friends and I will tell you what type of person you are: How one’s profile, number of friends and type of friends influence impression formation on social network sites. *Journal of Computer – Mediated Communication*, 15, 314 – 335.
- Γλέζου, Κ. & Γρηγοριάδου, Μ. (2010). Ελληνικά Διαδικτυακά Εκπαιδευτικά Κοινωνικά Δίκτυα. Στο Κολτσάκης, Β., Σαλονικίδης, Γ., Δοδοντσής, Μ. (επιμέλεια), *Πρακτικά 2^ο Πανελληνίου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου Ημαθίας με θέμα «Ψηφιακές και Διαδικτυακές Εφαρμογές στην Εκπαίδευση»*, (σελ. 1665-1677). Βέροια-Νάουσα.
- Γλέζου, Κ., Γρηγοριάδου, Μ., & Κωνσταντίνου, Ν. (2010). Αξιοποίηση διαδικτυακών υπηρεσιών κοινωνικής δικτύωσης στην ελληνική εκπαίδευση. Στο Γρηγοριάδου Μ. (επιμέλεια), *Πρακτικά 5^ο Πανελληνίου Συνεδρίου «Διδακτική της Πληροφορικής»*, (σελ. 375 – 384). Αθήνα.
- Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας: <http://schoolnet.protovoulia.org/diktyo/diktyo-sxolikus-kainotomias>
- Παπαδάκης, Σ. & Κορδάκη, Μ. (2010). Υποστήριξη εκπαιδευτικών Πληροφορικής στη δημιουργία σχεδίων μαθημάτων που ενθαρρύνουν την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης στο περιβάλλον LAMS. Στο Γρηγοριάδου Μ. (επιμέλεια), *Πρακτικά 5^ο Πανελληνίου Συνεδρίου «Διδακτική της Πληροφορικής»*, (σελ. 390 – 398). Αθήνα.